

Analysis of the Insightful Indicators of the Revolutionary Army in Imam Khamenei's Quranic Thought

Abbas. Mohammad Hassani^{1*}, Ali. Agha Safari²

¹ PhD Student in Political Science, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran

² Assistant Professor, Department of Political Science, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran

* Corresponding author email address: hasani13341334@gmail.com

Article Info

Article type:

Original Research

How to cite this article:

Mohammad Hassani, A., & Agha Safari, A. (2024). Analysis of the Insightful Indicators of the Revolutionary Army in Imam Khamenei's Quranic Thought. *Journal of Social-Political Studies of Iran's Culture and History*, 3(2), 355-372.

© 2024 the authors. Published by Iran-Mehr: The Institute for Social Study and Research. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

ABSTRACT

Numerous studies, conducted by both allies and adversaries with different objectives, have examined the reasons behind the Islamic Revolution's impact on the world and the factors contributing to its deep influence on people's hearts and minds. It seems that one of the most fundamental motivating factors for researchers is that the Islamic Revolution, with its monotheistic vision, not only brought about profound and structural changes in Iran but also, through strategies based on Quranic teachings, has awakened Muslims and freedom-seekers, leading to the formation of movements in several countries and their effective activities at regional and global levels. The present study, which is one of such research endeavors, is distinct in its approach, focusing on uncovering and extracting the epistemic and insightful indicators of the revolutionary army within the Quranic thought of Imam Khamenei. To achieve this goal, the study was conducted using a descriptive-analytical documentary method. The findings reveal that the Islamic Republic, based on the ideological framework of the two leaders of the revolution, has consistently advised and guided all effective forces, including the armed forces and the military, in both domestic policymaking and foreign strategies, to consider indicators based on Quranic teachings. The results indicate that the most fundamental criteria of the revolutionary army from Imam Khamenei's perspective are religious insight, responsibility, enemy recognition, and timing and situational awareness. Additionally, it was found that, beyond these criteria, there is a special emphasis on specialized knowledge, the utilization of technical capabilities, and the implementation of a research-oriented educational system. Imam Khamenei's guidelines regarding each of these have been derived and documented from the core of the Quranic message. The findings suggest that the secret to the sustainability, flourishing, and increasing elevation of the sublime Islamic system lies in examining the insightful domain. Accordingly, it seems that the essential difference between the revolutionary army and other armies hinges on the theoretical understanding and subsequent scientific commitment to the derived indicators.

Keywords: *Epistemic Indicators, Insightful Indicators, Revolutionary Army, Imam Khamenei's Quranic Thought*

EXTENDED ABSTRACT

The Islamic Revolution in Iran, led by Imam Khamenei, represents a significant event in the 20th century, which not only transformed the socio-political structure of Iran but also had far-reaching effects globally. The revolution, rooted in monotheistic principles and guided by Quranic teachings, has inspired various movements across the world, encouraging Muslims and other oppressed groups to pursue freedom and resistance. This study aims to explore the insightful indicators defining the revolutionary army in the context of Imam Khamenei's Quranic thought, emphasizing the spiritual and epistemic foundations that differentiate this military force from others.

This research utilizes a descriptive-analytical approach, relying on documentary sources to examine the foundational aspects of the revolutionary army as envisioned by Imam Khamenei. The study illustrates that the Islamic Republic, under the ideological leadership of its revolutionaries, has continually integrated Quranic teachings into both domestic and international military strategies. This integration has shaped the military not merely as a defense mechanism but as an entity deeply ingrained in religious insight, responsibility, and a keen understanding of timing and situational awareness, as supported by Quranic interpretation and Islamic jurisprudence (Allameh Tabatabai, 1996; Makarem & et al., 1995).

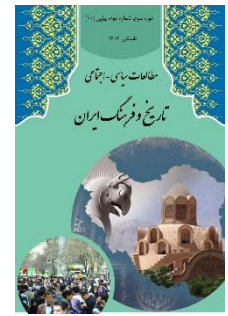
The research identifies several key criteria essential for the revolutionary army, as outlined by Imam Khamenei. These include religious insight, a sense of responsibility, enemy recognition, and the ability to accurately assess timing and situational contexts. Furthermore, the study highlights the importance of specialized knowledge, technical capabilities, and a research-oriented educational system within the military framework. These components are deeply rooted in Quranic teachings, which Imam Khamenei has referenced extensively in his guidance (Al-Zuhaili, 2002; Makarem & et al., 1995). The emphasis on these aspects reflects a broader strategy to ensure that military actions are aligned with Islamic principles.

A significant finding of this study is the relationship between the sustainability and elevation of the Islamic system and adherence to these insightful indicators. The research suggests that the revolutionary army's unique characteristics are closely tied to its theoretical understanding and practical commitment to these Quranic principles. This distinction sets it apart from other military forces that may not integrate spiritual and epistemic considerations into their strategies (Allameh Tabatabai, 1996; Makarem & et al., 1995).

Additionally, the study discusses the broader implications of these findings for military and strategic contexts within the Islamic Republic. It argues that the success and resilience of the revolutionary army are contingent upon its unwavering commitment to these Quranic indicators, which serve as both a moral and strategic guide. The incorporation of these principles into military practice enhances the army's effectiveness and ensures alignment with the overarching objectives of the Islamic Revolution (Al-Zuhaili, 2002; Javadi Amoli, 2009).

In conclusion, this research emphasizes the critical role of Quranic thought in shaping the identity and operational strategies of the revolutionary army. By adhering to the insightful indicators derived from Imam Khamenei's teachings, the revolutionary army is uniquely positioned as a powerful force within the Islamic Republic. This study contributes to a deeper understanding of how religious and spiritual principles can be effectively integrated into military strategy, offering valuable insights for scholars and

practitioners in military studies and Islamic thought ([Allameh Tabatabai, 1996](#); [Jamshidian Hadi & Rostami, 2020](#); [Makarem & et al., 1995](#)).

واکاوی شاخص‌های بینشی ارتش انقلابی در اندیشه قرآنی امام خامنه‌ای (مدظله العالی)

عباس محمدحسینی^{۱*}، علی آقا صفری^۲

۱. طلبة سطح ۴، قرآن و علوم (گرایش مدیریت، مرکز تخصصی قرآن امام علی بن ابیطالب (ع)، قم، ایران

۲. استادیار قرآن و علوم (گرایش مدیریت) جامعه المصطفی العالمیه، قم، ایران

*ایمیل نویسنده مسئول: hasani13341334@gmail.com

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله

پژوهشی اصیل

نحوه استناد به این مقاله:

محمدحسینی، عباس، آقاصفری، علی. (۱۴۰۳). واکاوی شاخص‌های بینشی ارتش انقلابی در اندیشه قرآنی امام خامنه‌ای (مدظله العالی). *مطالعات سیاسی-اجتماعی تاریخ و فرهنگ ایران*، ۳(۲)، ۳۷۲-۳۵۵.

© ۱۴۰۳ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

تاکنون درباره‌ی علل تأثیرگذاری انقلاب اسلامی در جهان و عوامل نفوذ آن در جان‌ها؛ پژوهش‌های فراوانی از جانب دوستان و دشمنان با اهداف متفاوت انجام شده است. به نظر می‌آید یکی از اساسی‌ترین عنصر برانگیزاننده پژوهشگران این است که انقلاب اسلامی با چشم‌انداز توحیدی افزون بر ایجاد تغییرات بنیادی و ساختاری در ایران، با راهبردهای مبتنی بر آموزه‌های قرآنی موجب بیداری مسلمانان و آزادی‌خواهان و شکل‌گیری جریان‌های در برخی از کشورها و فعالیت‌های مؤثر آنان در سطح منطقه و جهان شده است. تحقیق حاضر که یکی از آن نوع پژوهش‌ها است و با نگاه متفاوت و متمرکز بر کشف و استخراج شاخص‌های دانشی و بینشی ارتش انقلابی در اندیشه‌ی قرآنی امام خامنه‌ای انجام شده و برای نیل به مطلوب با روش اسنادی از نوع توصیفی-تحلیلی سامان یافته است. یافته‌ها نشان می‌دهد جمهوری اسلامی بر اساس منظومه‌ی فکری امامین انقلاب، در سیاست‌گذاری‌های داخلی و خط‌مشی‌های خارجی خود، همواره همه‌ی نیروهای مؤثر در پیش برد اهداف و تحقق بخشی آرمان‌ها و از جمله نیروهای مسلح و ارتش را سفارش و ارشاد به لحاظ کردن شاخص‌ها مبتنی بر آموزه‌های قرآنی کرده‌اند. نتایج نشان می‌دهد پایه‌ای‌ترین معیارهای ارتش انقلابی از منظر امام خامنه‌ای بصیرت دینی، مسئولیت‌پذیری، دشمن‌شناسی، وقت و موقعیت‌شناسی است. و همچنین به دست آمد افزون بر آن‌ها اهتمام به دانش‌های تخصصی، بهره‌گیری از توانایی‌های فنی و حاکم سازی نظام آموزشی پژوهش محور از دیگر شاخص‌های مورد اهتمام ویژه بوده و رهنمودهای امام خامنه‌ای در خصوص هرکدام از بطن و متن کلام وحی استخراج و مستندسازی شده است. ره‌آوردی‌هایی حاکی از آن است که راز ماندگاری و شکوفایی و استعلا‌ی روزافزون نظام متعالی اسلامی، در حوزه بینشی بایست به واکاوی گرفته شود و بر همین اساس به نظر می‌آید تفاوت جوهری ارتش انقلابی با سایر ارتش‌ها در گرو فهم نظری و سپس التزام علمی به شاخص‌های به‌دست‌آمده است.

کلیدواژگان: شاخص‌های دانشی، شاخص‌های بینشی، ارتش انقلابی، اندیشه‌ی قرآنی امام خامنه‌ای.

مقدمه

انقلاب شکوهمند اسلامی، محصول تصمیم‌گیری جامع‌نگرانه بنیان‌گذار انقلاب و بسیج و متحد سازی ملت شریف ایران بر محور ایمان و اراده به تحول‌خواهی قرآن پایه است. مبتنی بر همین بنا و بنیان، طومار رژیم ۲۵۰۰ ساله نظام ستم‌شاهی در هم پیچید و نظام جمهوری اسلامی ایران تشکیل شد. بی‌گمان انقلاب اسلامی دگرگونی عظیم در تاریخ ایران و معادلات جهان به وجود آورد و تاکنون پژوهشگران درباره دورنمایی توحیدی، شناسایی مبانی، مؤلفه‌ها، شاخص‌ها و راهبردهای این تأثیرگذارترین رخداد قرن بیستم از منظرهای مختلف طرح و تحقیق ارائه‌شده و تداوم دارد.

به نظر می‌آید اساسی‌ترین دلیل آن این است که درک هر نظام در گرو فهم بایسته چگونگی نسبت و میزان استحکام رابطه میان مبانی، مؤلفه‌ها و شاخص‌های تشکیل‌دهنده آن است و این پیوند در حوزه نظر و نیز عرصه‌ی عمل رابطه مستقیم با میزان حفظ و رعایت اهداف و آرمان‌ها دارد.

مطالعات نشان می‌دهد هدف و آرمان اساسی انقلاب اسلامی نهادینه‌سازی عدالت اسلامی و استقرار ارزش‌های وحیانی است و با عنایت به این هدف و آرمان پرترارترین کلیدواژه‌های امام خامنه‌ای درباره ارتش جمهوری اسلامی، انقلابی بودن و انقلابی‌گری یافت شد و همین نیز در سپهر سیاسی اجتماعی جامعه ایران معنا پیدا کرده است.

این مفهوم در واقع بیان توصیفی است از مجموع شرایطی که در یک فرد انقلابی در بستر جامعه می‌تواند وجود داشته باشد. در جمهوری اسلامی ایران، از همان ابتدای انقلاب اسلامی، واژه انقلابی به افرادی که معتقد به لزوم دگرگونی حکومت طاغوت و جایگزینی حکومت اسلامی بودند و در این راه تلاش می‌کردند اطلاق شده و این از ادبیات خطابی و اثری رهبری به دست می‌آید (بیانات در مراسم دانش‌آموختگی دانشجویان دانشگاه‌های افسری ارتش، ۱۳۹۸/۰۸/۰۸ بیانات در دیدار جمعی از فرماندهان نیروی هوایی و پدافند هوایی ارتش، ۱۴۰۱/۱۱/۱۹...).

باری، دیدگاه رهبری در بدنه تحقیق در حد لزوم بیان و مستندسازی قرآنی خواهد شد و آنچه در این مقدمه بایست بدان توجه داده شود این است که در همه نهادها و سازمان‌های اسلامی از جمله ارتش؛ تمامی عملکردها و رفتارها با معیار میزان رعایت کردن شاخص‌های حاصل‌شده از مبانی نظام ولایی سنجیده می‌شوند.

کنکاش‌ها حاکی از آن است که در اندیشه قرآنی امام خامنه‌ای هم در بیانات و هم در آثار مکتوب ایشان توصیه‌ها و دستورالعمل‌های راهگشای فراوانی در این خصوص وجود دارد. بنابراین سؤال اصلی پژوهش این است که شاخص‌های بینشی و دانشی ارتش انقلابی در اندیشه قرآنی امام خامنه‌ای چیست؟ از منظر مدیریتی به تناسب پرسش اساسی، پرسش‌های فرعی و زیرگونه‌ها در بدنه‌ی مقاله طرح و تبیین خواهند شد.

اهمیت و ضرورت تحقیق

تحقیق در زمینه "واکاوی شاخص‌های بینشی ارتش انقلابی در اندیشه ی قرآنی امام خامنه‌ای" از چندین جنبه اهمیت و ضرورت دارد:

تبیین مبانی نظری: بررسی شاخص‌های بینشی ارتش انقلابی در اندیشه‌های امام خامنه‌ای به تبیین مبانی نظری و اصولی این نهاد نظامی کمک می‌کند. درک این مبانی می‌تواند به تقویت هویت و انسجام ارتش انقلابی در راستای اهداف انقلاب اسلامی و دفاع از کشور کمک نماید.

تأثیر بر استراتژی‌های دفاعی: شناخت و تحلیل اندیشه‌های قرآنی امام خامنه‌ای در زمینه ارتش می‌تواند به تدوین استراتژی‌های دفاعی و نظامی مؤثرتر کمک کند. این تحقیق می‌تواند به نظامیان و برنامه‌ریزان دفاعی کمک کند تا با بهره‌گیری از آموزه‌های دینی، تصمیمات بهتری در زمینه امنیت ملی اتخاذ کنند.

ترویج فرهنگ اسلامی: با بررسی و تبیین شاخص‌های بینشی ارتش انقلابی در چارچوب اندیشه‌های قرآنی، این تحقیق می‌تواند به ترویج فرهنگ اسلامی و دینی در بین نیروهای نظامی و جامعه کمک کند. این موضوع می‌تواند به تقویت روحیه جهادی و انقلابی در ارتش و جامعه منجر شود.

پاسخ به چالش‌های معاصر: در دنیای امروز، ارتش‌ها با چالش‌های متنوعی مواجه‌اند. پرداختن به اندیشه‌های امام خامنه‌ای می‌تواند به ارتش انقلابی کمک کند تا پاسخ‌های مؤثری به این چالش‌ها ارائه دهد و از اصول اسلامی و انسانی خود دفاع کند.

غنای ادبیات علمی: این تحقیق می‌تواند به غنای ادبیات علمی در حوزه‌های مرتبط با اندیشه‌های نظامی و دینی کمک کند. با ارائه تحلیل‌های جدید و دقیق از اندیشه‌های امام خامنه‌ای، این تحقیق می‌تواند به مطالعات آینده در این زمینه و همچنین به پژوهشگران و دانشجویان کمک کند.

تقویت همبستگی ملی: بررسی و تبیین نقش ارتش انقلابی در تحقق اهداف نظام جمهوری اسلامی و ارتباط آن با اندیشه‌های قرآنی می‌تواند به تقویت همبستگی ملی و انسجام اجتماعی کمک کند، به ویژه در شرایطی که نیاز به وحدت و همبستگی در برابر تهدیدات خارجی و داخلی بیشتر احساس می‌شود.

به طور کلی، این تحقیق نه تنها به فهم بهتر از اندیشه‌های امام خامنه‌ای و نقش ارتش انقلابی در نظام جمهوری اسلامی می‌انجامد، بلکه می‌تواند به ارتقاء سطح علمی و فرهنگی جامعه و تقویت اصول و ارزش‌های اسلامی در ساختار دفاعی کشور نیز کمک کند.

مبانی نظری تحقیق

مفهوم شناسی

از آنجاکه ممکن است بدون فهم درست متغیرهای اساسی پژوهش به دلیل کاربرد وسیع واژه‌ها و دامنه‌ی گسترده‌ی اصطلاحات و عدم دقت علمی در استعمال آن‌ها، خواننده و پژوهش‌گر، به‌نوعی در دام اختلاط مفاهیم و امتزاج معانی گرفتار شود و بر همین اساس انتظار و هدف به‌خوبی حاصل نگردد نگارندگان بر آن شدند که نخست جهت ابهام‌زدایی و روشن‌سازی مطلوب واژگان کلیدی چون شاخص، دانش و بینش را تعریف و تبیین نمایند.

۱. شاخص

شاخص معادل واژه‌ی «Indicator» در فارسی به معنای الگو، سرمشق و عددی است که میانگین ارزش مجموعه‌ای از اقلام مرتبط با یکدیگر را برحسب درصدی از همان میانگین در فاصله‌ی زمانی دو تاریخ بیان می‌کند (Moein, 2006). در عربی کلمه‌ی شاخص در اصل به معنای سایه‌ی انسان و هر برآمده و بلندی و نیز میله‌ای دانسته شده که به‌منظور مشخص‌سازی جهت قبله و مسیر راه و تعیین سطح آب، در رودخانه‌ها نصب می‌شود.

به‌هر روی در قرآن کریم واژه‌ی «شاخص» نیامده ولی واژه‌ی «شاخصه» آمده و آیه بیانگر آن است که وقتی وعده حق نزدیک گردد، ناگهان دیدگان کسانی که کفر ورزیده‌اند شاخصه و خیره می‌شود «وَ أَقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ فَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَارُ الَّذِينَ كَفَرُوا...» (انباء/ ۹۷) و در

تفسیر و تبیین آن گفته‌اند «شاخصه» از ماده «شخص» بر وزن «خلوص» در اصل به معنی خارج شدن از منزل، یا خارج شدن از شهری به شهر دیگر است، و از آنجا که به هنگام تعجب و خیره شدن چشم گویی می‌خواهد چشم انسان بیرون بیاید به این حالت نیز، شخص گفته شده است، این حالتی است که در محشر به گناهکاران دست می‌دهد... (ر.ک: تفسیر نمونه، ۱۳۷۴: ۱۳ / ۵۰۵).

و در اصطلاح برای شاخص تعریف‌های زیادی ارائه شده است از جمله «شاخص یک راهنمای آماری است که می‌تواند تغییرات یک متغیر را نسبت به زمان پایه نشان دهد» (Khalatbari, 1992)، «شاخص، معیاری است که روند تغییر یک متغیر را نشان می‌دهد» (Manoochehr).

از نظر فقهی و حدیثی شاخص مرتبط با همان معنای لغوی و به معنای میله یا چوبی است که نشان‌دهنده‌ی روند تغییر سایه برای تشخیص زوال و وقت نماز است (Kulayni, 2027).

البته درباره تفاوت شاخص و معیار سخن بسیار است و با این وجود به نظر می‌رسد تفاوت اساسی آن است که معیار، بیانگر ملاک و ضابطه‌ی وجود حکم یا ویژگی خاص نسبت به موضوع مورد نظر است؛ اما شاخص، این ویژگی را به صورت کمی می‌سنجد (Kheiliyan Ashkezari & et al., 2014)؛ بنابراین چنین ابزاری مادی در دسترس همگان قرار دارد؛ ولی سنجش مسائل معنوی و ارزشی با نفسانیات و وجدانیات است (Javadi Amoli, 2009).

به هر روی در این پژوهش، شاخص و معیار مترادف لحاظ شده و در کل منظور متغیرهای بینشی و دانشی ارتش انقلابی در اندیشه‌ی قرآنی امام خامنه‌ای است.

۲ - بینش

در فرهنگ لغت دهخدا، بینش اسم مصدر از دیدن و مرادف اصطلاحاتی چون بینایی، بصیرت، شفافیت، خرد، شعور، درک، معرفت و مانند آن دانسته شده است. در این پژوهش با نگرش مدیریتی و روان‌شناسانه بینش مرادف بصیرت و واژه «insight» منظور و مطلوب است. از این رو در تعریف آن می‌توان گفت: بینش درک عمیقی از خود، افراد یا اشیاء، شرایط و رخدادها است که تجربه‌های پیشین را روشن یا مدیر و فرد را در حل مسئله و مسائل یاری می‌رساند.

از آنجا که بینش مرادف با بصیرت لحاظ شد بایست بصیرت نیز تعریف و تبیین شود. بصیرت از منظر دینی دامنه گسترده دارد و بیانات رهبری بدان توجه جدی داده شده از جمله فرموده‌اند:

«بصیرت نسبت به وضعیت موجود مهم است... بصیرت را از دست ندهید و در همه‌ی فضایای گوناگون کشور- حالا مسائل فراوانی داریم که بعدها هم به آن‌ها می‌پردازیم- معیارها و ملاک‌های اصلی در نظر داشته باشید که این موجب می‌شود که ان‌شاءالله راه را درست حرکت کنید.» (بیانات رهبری در دیدار دانش‌آموزان و دانشجویان، ۱۲ / ۸ / ۱۳۹۴) و در بیان دیگر فرموده‌اند: «به مسئله‌ی بصیرت اهمیت بدهند؛ بصیرت در هدف، بصیرت در وسیله، بصیرت در شناخت دشمن، بصیرت در شناخت موانع راه، بصیرت در شناخت راه‌های جلوگیری از این موانع...» (بیانات در دیدار عمومی مردم چالوس و نوشهر، ۱۵ / ۷ / ۱۳۸۸) ایشان در بین کسانی که در مقابل پرچم امیرالمؤمنین قرار گرفتند می‌فرمایند: «... پرچم، همان پرچم جنگ احد است؛ آدم‌ها همان آدم‌هاییند در جبهه‌ی دیگر، در جبهه‌ی مقابل. فرقی این است که آن روز آن‌ها ادعا می‌کردند و معترف بودند و افتخار می‌کردند که کافرنند، امروز همان‌ها زیر آن پرچم ادعا می‌کنند که مسلم‌اند و طرفدار قرآن و پیغمبرند؛ اما آدم‌ها همان آدم‌هاییند، پرچم هم همان پرچم است. خوب، این‌ها بصیرت است. این قدر که ما عرض می‌کنیم بصیرت بصیرت، یعنی این» (بیانات در دیدار مردم قم در سالگرد قیام ۱۹ دی، ۱۹ / ۱۰ / ۱۳۸۸).

باری، در کلی‌ترین شکل با توجه به ادبیات مدیریتی و فرمایشات رهبری می‌توان گفت: بصیرت به فرایندی اطلاق می‌شود که نقش تعیین‌کننده در سازمان‌دهی و نوسازی و بهسازی روابط و تواناسازی مدیر و نیروی انسانی به حل مسائل دارد.

روش تحقیق

مطالعات نشان می‌دهد روش‌شناسی برآیند کنار هم قرار گرفتن مبانی و منابع است (امیری و صفری، برنامه‌ریزی تولیدی در قرآن، ۱۴۰۱: ۱۶۰). از این رو با توجه به ماهیت پژوهش و مطلوب پژوهشگر از میان روش‌های موجود، مناسب‌ترین؛ روش اسنادی از نوع توصیفی-تحلیلی شناخته شد و پژوهش با آن‌گونه و باهدف بنیادی و ماهیت تحلیل محتوا سامان یافته است. مبتنی بر شیوه مدنظر و باهدف پاسخ‌گویی به پرسش پژوهش، نخست داده‌ها و اطلاعات از آیات و بیانات رهبری در حوزه‌ی موضوع شناسایی و گردآوری و سپس با گزاره‌های فراگیر شاخص‌ها ساخته و زیرشاخه‌ها و روابط بیانات رهبری با آموزه‌های وحیانی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. شایان ذکر است با عنایت به ظرفیت مقاله علمی پیرامون شاخص‌های استخراج‌شده مطالب فراتر از ظرفیت یک مقاله جمع‌آوری شد و از این رو پس از دسته‌بندی و نسبت سنجی شالوده‌ی پاره‌ای از محتوای بیانات رهبری با مستندات قرآنی از باب نمونه آورده شده است.

پیشینه تحقیق

تحقیق در زمینه اندیشه‌های دینی و نظامی در تاریخ معاصر ایران، به ویژه پس از انقلاب اسلامی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. اندیشه‌های امام خمینی (ره) و امام خامنه‌ای به عنوان دو رکن اصلی انقلاب اسلامی، تأثیرات عمیقی بر شکل‌گیری و توسعه نهادهای نظامی و امنیتی کشور داشته است. در این راستا، ارتش انقلابی به عنوان یکی از ارکان مهم دفاع از نظام جمهوری اسلامی، نیازمند بررسی دقیق و عمیق از منظر اندیشه‌های قرآنی امام خامنه‌ای است. پیشینه تحقیق در این زمینه شامل مطالعات متعددی است که به بررسی ابعاد مختلف اندیشه‌های امام خامنه‌ای پرداخته‌اند. برخی از این تحقیقات به تحلیل نظریات ایشان در زمینه مدیریت نظامی، اخلاق نظامی و نقش ارتش در تحقق اهداف انقلاب اسلامی پرداخته‌اند. همچنین، مقالاتی در زمینه تفسیر آیات قرآن و ارتباط آن با مسائل نظامی و دفاعی وجود دارد که می‌تواند به فهم بهتر این موضوع کمک کند. با این حال، وجه تمایز این تحقیق با موضوعات کار شده در چندین جنبه قابل توجه است:

تمرکز بر شاخص‌های بینشی: این تحقیق به طور خاص به شناسایی و تحلیل شاخص‌های بینشی ارتش انقلابی از منظر اندیشه‌های قرآنی امام خامنه‌ای می‌پردازد، در حالی که بسیاری از تحقیقات موجود بیشتر به نظریات کلی و مفاهیم عمومی پرداخته‌اند.

رویکرد تحلیلی و تطبیقی: این تحقیق سعی دارد تا با استفاده از رویکردی تحلیلی و تطبیقی، به بررسی تطابق بین آیات قرآن و اصول و ارزش‌های نظامی در ارتش انقلابی بپردازد، که کمتر به این شکل در تحقیقات پیشین مورد توجه قرار گرفته است.

نقش ویژه ارتش انقلابی: این تحقیق به بررسی خاص نقش ارتش انقلابی در تحقق اهداف نظام جمهوری اسلامی و ارتباط آن با اندیشه‌های قرآنی امام خامنه‌ای می‌پردازد، در حالی که بسیاری از تحقیقات قبلی به سایر نهادها و ارکان نظام توجه کرده‌اند.

به طور کلی، این تحقیق می‌تواند به عنوان یک منبع جدید و مفید در زمینه فهم عمیق‌تر از ارتباط میان اندیشه‌های دینی و نظامی در جمهوری اسلامی ایران مطرح شود و به غنای ادبیات علمی در این حوزه بیفزاید.

تجزیه و تحلیل شاخص‌های بینشی ارتش انقلابی

برابر یافته‌های حاصل از تحلیل محتوای بیانات رهبری و مستندات قرآنی آن‌ها درباره ارتش انقلابی به دست آمد که محوری‌ترین شاخص‌ها در حوزه بینشی «بهره‌مند از دانش تجربی و مهارت»، «مجهز به توانایی‌های تخصص علمی و مهارت کاری»، «نظام آموزش پژوهش محور»، «بصیرت دینی»، «وظیفه‌شناسی»، «دشمن‌شناسی» و «لحظه‌شناسی» بوده و بایست همه‌ی آن‌ها به صورت بنیادی وجهی همت و نظر در بالاترین سطح ممکن قرار گیرند و مبتنی و بر آن‌ها مأموریت‌های مورد انتظار نظام اسلامی در ارتش انقلابی به شایسته‌ترین وجه ممکن تحقق یابد. شایان توجه اینکه یافته‌های مذکور در زیرچتر نمای توحیدی امامین انقلاب قابل بحث، فحش و پژوهیدن است؛ اما در این پژوهش هرکدام از شاخص‌های اشاره رفته تنها از منظر اندیشه‌ی قرآنی امام خامنه‌ای به صورت جداگانه واکاوی، طرح، تبیین خواهند شد.

۱- بهره‌گیری از تجربه‌ها

بر اساس مطالعات و اطلاعات حاصل شده نخستین شاخص ارتش انقلابی در بُعد دانشی، بهره‌مندی از دانش تجربی و بازمانده از گذشته است. به عبارت دیگر با واکی در ریشه و منشأی این شاخص به این می‌رسیم که این ملاک به نوعی میراث ساین و به ویژه گذشتگان به حساب می‌آید. در این رابطه امام خامنه‌ای بر مبنای اطلاق آموزه‌های وحیانی «فَدُ خَلْتُ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ...» (آل عمران/۱۳۷)، «يُرِيدُ اللَّهُ لِيَبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ...» (نساء/۲۶) و دیگر آیات (انعام/۱۱)، (اعراف/۴۷)، (یوسف/۳۹)، رهنمودهای راهگشا، جهت دهنده و هدایت‌گرد فراوان ارائه کرده‌اند و در این پژوهش به چند نمونه اشاره می‌گردد.

بی‌گمان طرح و تبیین آیات مجال فراتر از یک مقاله را می‌طلبد و درکلی‌ترین شکل به برخی از نکات مرتبط با آیه‌ی ۲۶ نساء اشاره می‌گردد و آن این‌که «يُرِيدُ اللَّهُ لِيَبَيِّنَ لَكُمْ...» پس از بیان حدود و قیود قانونی و شرعی آمده است. سبک و سیاق موجود ممکن است پرسش این چینی در ذهن جمعی منعکس سازد که منظور از این همه قید و بندها چیست؟ آیا بهتر نبود که آزادی عمل در این مسائل به افراد داده می‌شد و همانطور که بعضی از دنیاپرستان از هر وسیله لذت بهره می‌گیرند، دیگران هم بهره‌برداری کنند؟ در یک پاسخ اجمالی می‌توان گفت: خداوند با وسیله این مقررات می‌خواهد حقایق را برای مردم آشکار سازد، و به راههایی که مصالح و منافع واقعی در آن است، جهت دهی و رهبری کند (Jorjani, 1998).

و بر همین اساس رهبر حکیم و فرزانه می‌فرماید: «شرط مجاهد، آماده بودن است. با دانش و فن و تجربه و پیشرفت‌هایی که ذهن بشر در همه‌ی اقطار عالم به آن دست یافته است، خود را آشنا و مجهز کنید و به دیگران نیز بیاموزید؛ ذهن‌هایتان را پیچیده کنید و از تجربه‌های دوران دفاع مقدس حداکثر استفاده را بکنید» (بیانات در مراسم مشترک دانشجویان دانشگاه‌های افسری ارتش. ۲۲/۰۷/۱۳۸۳). در رهنمودی دیگر می‌فرماید: «ما با این تجربه و تجربه‌های دیگر، لازم است نیروهای مسلح را تقویت کنیم؛ تقویت با ابزار مدرن و پیشرفته، تقویت با نگهداری و خودکفایی، تقویت با سازندگی‌ها در درون نیروهای نظامی و سازمان صنایع دفاع، تقویت با دانش کاری که شما در اینجا می‌کنید تقویت با تجربه و آزمایش و تمرین دایمی و مستمر.» (بیانات در دیدار جمعی از فرماندهان و کارکنان نیروی زمینی ارتش ۱۳۷۲/۰۷/۲۸)

ایشان با صراحت می‌فرمایند: «جا دارد که امروز ارتش جمهوری اسلامی ایران را «حزب الله» بنامیم؛... هرچه می‌توانید، در این خطّ حزب‌اللهی جلو بروید. حزب الله، یعنی کسی که هم از امکانات خداداد بهترین استفاده را می‌کند از دانش استفاده می‌کند، از خرد و اندیشه استفاده می‌کند، از نیروهای انسانی استفاده می‌کند، از ابتکار و تجربه استفاده می‌کند، از تجربه‌ی هشت سال دوران دفاع مقدس بیشترین استفاده‌ها را می‌کند.» (حضور فرمانده کل قوا در اجتماع دویست هزار نفری نیروهای مانور بزرگ ذوالفقار. ۱۳۷۶ /۰۷/۵).

باری، آنچه امام خامنه‌ای (مدظله العالی) در باب دانش تجربی و تخصصی فرموده‌اند مورد سفارش قرآن نیز هست و گواه ما آیاتی است که مردم را به مطالعه آثار گذشتگان دعوت می‌کنند تا یاری‌گر آنان در جلب منافع و دفع ضررها باشند و در این خصوص به برخی از

مرتبط‌ترین آیات اشاره رفت و برخی دیگر آیات (نحل/۳۶)، (حج/۴۶)، (نمل/۶۹)، (روم/۹ و ۴۲)، (فاطر/۴۴)، (غافر/۲۱ و ۸۲) و (محمد/۱۰) است.

۲- مجهز به دانش‌های تخصصی و توانایی‌های فنی و حرفه‌ای

دومین شاخص ارتش انقلابی در بُعد دانشی، مجهز بودن به توانایی‌های علمی تخصصی و دانش کاری و فنی و حرفه‌ای است. منظور از دانش‌های تخصصی و فنی و حرفه‌ای دانش‌هایی است که کارکرد نظامی دارند و بدون یادگیری آنها، مأموریت محوله ارتش، امکان تحقق مطلوب نخواهند داشت.

در این رابطه امام خامنه‌ای (مدظله العالی) با فریضه دانستن کسب معلومات و دانش نظامی می‌فرماید: «امروز برای نظامیان در هر سطحی که هستند کسب معلومات و دانش نظامی و هرآنچه که به این دانش مربوط می‌شود، جزو فرایض است.» (بیانات در دیدار فرماندهان و دانشجویان نیروی زمینی ارتش. ۱۳۷۲/۷/۲۸)

این شاخص مورد تأیید قرآن نیز می‌باشد که به عنوان نمونه، حضرت یوسف (ع) به پادشاه مصر گفت: «مرا برخزانه‌های این سرزمین (مصر) بگمار، «قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ»، دلیل آن حضرت در این پیشنهاد، تخصص او در امور مالی بود. از این رو در ادامه گفتند: «زیرا که من نگرهبانی دانا هستم. «إِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ» (یوسف/۵۵) و نمونه‌های دیگر قرآنی ضرورت برخورداری ارتش از دانش تخصصی، غلبه طالوت بر جالوت برابر آیات (بقره/ ۲۴۷ و ۲۵۱) است که در پرتو تخصص رزمی و جنگی طالوت و جهت دهی، فرماندهی و رهبری حکیمانه به دست آمد (بیانات در سخنرانی تلویزیونی به مناسبت عید مبعث. ۱۳۹۹ /۱۲ /۲۱) و همچنین طبق آیه (نمل/۴۰)، به برکت دانش تخصصی بود که آن فرد دانا توانست تخت بلقیس را به کمتر از چشم برهم زدنی در نزد حضرت سلیمان (ع) حاضر سازد و رهبری به این امور توجه داده‌اند و حاصل و شالوده‌ی سخن آن که شایسته است ارتش انقلابی علاوه بر دانش عمومی خود را به زیور انواع دانش‌های تخصصی روزآمد و کارآمد آراسته نماید تا بتواند مأموریت خود را عالمانه و مقتدرانه و به شکل مؤثر انجام دهد.

با توجه به اقتضائات مقاله از مجموع آیات اشاره رفته تنها نکته‌ای از ظرافت‌های موجود در آیات ۴۰ و ۴۱ سوره نمل وجهه نظر قرار می‌گیرد و آن این‌که مطالعات تفسیری نشان می‌دهد وقتی حضرت سلیمان (ع) خبر یافت که بلقیس در راه است و نزد او می‌آید گفت: ای جماعت کیست از شما که عرش بلقیس را بمن آرد پیش از آنکه ایشان برسند و تسلیم شود؟ و در باب این‌که چرا حضرت سلیمان چنین خواست گفتارهای تفسیری بسیار است و به نظر می‌رسد صواب‌تر آن باشد که تا معجزه باشد خارق عادت و دلیلی باشد برای بلقیس به نوبت و تصدیق.

به هروی یکی از جمله جنیان گفت: «عَفْرِيْتُ مِنَ الْجِنِّ أَنَا أَتِيكَ بِه قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ وَ إِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِي أَمِينٌ» من می‌آوریم پیش از آنکه تو از مقام خود برخیزی و من بر اینکه می‌گویم توانا و استوارم و قوی‌ام بر آوردن آن و امینم یعنی آنچه در تخت از زر و جواهر است تام و تمام می‌آورم! و سلیمان گفت: زودتر از این کسی هست بیاورد؟ دومین نفر، آصف بن برخیا است که انسان صالح بود و بهره از دانش الهی داشت و گفت: من تخت او را در ظرف زمانی پیش از آنکه چشم بر هم زنی نزد تو خواهیم آورد «قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ».

شیان دقت آنکه در تفسیر آیه برخی گفته‌اند منظور آن است که پیش از آن که حضرت سلیمان صورت آن را به مغز و ذهن بسپارد،

تخت را حاضر کرد (Boroujerdi, 1987; Tabarsi, 1993).

باری، آنچه بایست بیش از همه وجهه نظر قرار گیرد این است که امروزه با همه پیشرفتی که دانش کرده به این نرسیده است که چیزی را به صورت فیزیکی با این شکل حاضر کند. به هرروی منظور و مطلوب آن است که از آیات کلام وحی و بیانات و اندیشه‌ی قرآنی امام خامنه‌ای به این می‌رسیم که مجهز بودن به دانش‌های تخصصی و توانایی‌های بایسته یکی از شاخص‌های اساسی ارتش ایمانی و انقلابی است.

۳- آموزش پژوهش محور

سومین شاخص ارتش انقلابی در بُعد دانشی، اهتمام جدی داشتن به تحقیق و پژوهش در نظام آموزشی است. مطالعات نشان می‌دهد تحقیق و پژوهش کلید پیشرفت در هر حوزه کاری است و بایست این مهم در کانون توجه قرار گیرد. از این‌رو سفارش‌های مؤکد امام خامنه‌ای (مدظله العالی) در باب تحقیق و پژوهش دارند و فرمایشان ایشان نشان دهنده کارکرد این دانش در ساخت ارتش تراز انقلاب است. به عنوان مثال رهبری فرزانه می‌فرمایند: «امروز ارتش هویتش با هویت ارتش دوران طاعوت بکلی متفاوت است. امروز شما حافظ منافع مردمید!... امروز شما در مقابل دشمن احساس عزت می‌کنید؛ خودتان می‌سازید، خودتان فرا می‌گیرید، خودتان تحقیق و پژوهش می‌کنید.» (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار جمعی از پرسنل و فرماندهان نیروی هوایی ارتش ۱۳۸۶/۱۱/۱۹)

و در کلامی دیگر می‌فرمایند: «پژوهش و دانش و یادگیری را جدی بگیرید... امکان خدمت به این کشور، این ملت، با این هدف‌های والا و روشن، قدر بدانید.» (بیانات در دانشکده علوم دریایی نوشهر، ۱۳۸۸/۷/۱۴)

بی‌تردید بیانات رهبری که مرتبط با اهمیت آموزش و پژوهش می‌باشند ریشه و منشأ قرآنی فراوان دارند و از باب نمونه به چند مورد اشاره می‌گردد. «... لا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقَى إِلَيْكُمُ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا... فَمَنْ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُوا» (نساء/۹۴)، «إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا...» (حجرات/۶)، «... وَ مَا يَتَّبِعُ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا يَغْنَى مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا» (یونس/۳۶)، «وَ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَ إِنْ الظَّنَّ لَا يَغْنَى مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا» (نجم/۲۸).

باری، به دست آمد فرمایشات رهبری مبتنی بر آیات قرآن کریم و آموزه‌های اسلامی نشان می‌دهند بایست اهمیت جدی به دانش و پژوهش داد و نظام آموزشی پژوهش محور یکی از مهم‌ترین شاخص‌های ارتش انقلابی است. و نیز از آیات و فرمایشات رهبری به این می‌رسیم که باید با سواد شد و باید پذیرفت که دشمن ما با سواد است. دشمن سعی دارد با تکیه بر سواد خویش ما را مرعوب و سپس مغلوب قدرت اهریمنی خویش گرداند. دشمن با سواد را جز از راه سواد نمی‌توان به زانو در آورد. بنابراین ارتش و همه‌ی نیروهای انقلابی باید به معنای حقیقی کلمه خود را به زیور دانش آراسته نمایند و پژوهش‌های روزآمد و کارآمد داشته باشند تا بتوانند ضمن قطع رشته‌های وابستگی به دشمن روی پای خود ایستاده و به استقلال همه‌جانبه دست یابند.

۴- بصیرت دینی و انقلابی

نخستین شاخص ارتش انقلابی در بُعد بینشی برخوردار از «بصیرت دینی و انقلابی» است. امام خامنه‌ای (مد ظله العالی) در این رابطه می‌فرمایند: «یکی از خصوصیات ارتش جمهوری اسلامی ایران، بصیرت دینی و انقلابی است.» (بیانات در دیدار فرماندهان و کارکنان ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۴/۱/۳۰) در بیانی دیگر می‌فرمایند: «ملاک انقلابی... بصیرت است.» (بیانات در دیدار رئیس و اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۹۵/۰۳/۰۶) آن رهبری حکیم و فرزانه با صراحت می‌فرمایند: «بصیرت نباشد، نگاه بلندمدت به انتهای صفوف دشمن نباشد، تعداد جمعیت یا کثرت عده و عده نظامی و تجهیزات سرنوشت ساز نخواهد بود.» (بیانات در مراسم دانش آموختگی دانشگاه افسری امام علی (ع). ۱۳۹۳/۸/۲۶)

از واژه‌شناسی (مصطفوی، التحقیق فی کلمات القرآن الکریم: ۱۳۶۰: ۱۲/ ۲۶۹) و نکات تفسیری (Allameh Tabatabai, 1996) و بیانات رهبری به این می‌رسیم که معنای محوری بصیرت «بینایی دل» است. با این وجود واژه‌ی «بصیرت»، ۴۲ بار در قرآن کریم وارد شده و در معانی زیر نیز به کار رفته است:

۱- «بینایی دادن» «تَبَصَّرَ وَذَكَرَى لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ». (قی: ۸)، «[تا] برای هر بنده توبه‌کاری بینش افزا و پندآموز باشد.» از آیه به دست آمده که بصیرت سبب بینایی دل در امر دین و مایه‌ی تذکر و بازگشت به حق با تفکر در آیات آفاقی و نیز انفسی است (علی بن محمد، الوجیز فی تفسیر الکتاب العزیز، ۱۴۲۲/ ۶۹۴)

۲- «بینایی دهنده» «فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ آيَاتُنَا مُبْصِرَةً قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ». (نمل: ۱۳)، «و هنگامی که آیات روشنگر ما به سویشان آمد گفتند: «این سحری آشکار است.» با نگاه ادبیاتی چنانکه نحاس گفته «مبصرة» به معنای مبینة تبصر و بینایی دهنده است (نحاس، ابوجعفر، اعراب القرآن، ۱۴۲۱/ ۳/ ۱۸۳)

۳- «حجت و دلیل» «قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِتْنَتِنِ اَلْتَّقَاتِ فِئَةٌ تَقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَاٰخَرٰى كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُمْ مِّثْلَيْهِمْ رَأٰى الْعَيْنِ وَاَللّٰهُ يُؤَيِّدُ بِنَصْرِهِ مَن يَشَاءُ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّاُولِي الْاَبْصَارِ». (آل عمران: ۱۳).

این آیه که بیانگر قصه‌ی نظامی و معركة‌ی جنگ «بدر» است با صراحت می‌رساند که در مبارزه و برخورد نظامی و جنگی آن دو گروه که یکی بر حق و دیگری بر باطل بود، نشانه و حجت بر پذیرش توحید است. در آیه تصریح شده گروهی مسلمان بودند و در راه خدا می‌جنگیدند و گروه دیگر کافر بودند و مسلمین را به چشم خویش دو برابر خود می‌دیدند و از این رو شکست خوردند و در این دلیل و عبرتی برای اهل اندیشه و بصیرت است. بی‌تردید طرح و تبیین بایسته آیه با نگاه تفسیر نیازمند مجال و مقاله دیگر است چرا که نکات انگیزه بخش و جبهه‌های تفسیری بسیار دارد (Allameh Tabatabai, 1996; Ibn Ashour).

۴- «درک و معرفت» «وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيْرًا مِّنَ الْجِنِّ وَ الْاِنْسِ لِيَهْمُ قُلُوْبٌ لَّا يَفْقَهُوْنَ بِهَا وَا لَّهُمْ اَعْيُنٌ لَّا يُبْصِرُوْنَ بِهَا وَا لَّهُمْ اٰذَانٌ لَّا يَسْمَعُوْنَ بِهَا وَا لِيَكَّ كَالْاَنْعَامِ بَلْ هُمْ اَضَلُّ اَوْلٰٓئِكَ هُمُ الْغٰفِلُوْنَ». (اعراف: ۱۷۹).

در این آیه نیز اهتمام به درک و معرفت با اندک تأمل به دست می‌آید و در کل آیه بر محوری بصیرت می‌رساند که گویا بسیاری از جن و انس برای دوزخ آفریده‌اند؛ زیرا که دل‌ها دارند ولی حقایق را بدان نمی‌فهمند، و چشم‌ها دارند ولی بدان به عبرت نمی‌نگرند و گوش‌ها دارند ولی بدان معارف حقّه را نمی‌شنوند. از این رو آنها مانند چهارپایانند بلکه گمراه‌ترند؛ زیرا چهارپایان قدرت و توانایی ندارند که معارف و فضائل را درک کنند و آنان با داشتن استعداد رشد و تکامل، به راه باطل می‌روند و در کل آیه با نگرش مدیریتی و فهم اجتهادی قرآن، نکات ظریف و دقیق در باب نقش آفرینی درک و معرفت در نظم و نسق دهی بایسته زندگی فردی و اجتماعی دارد (Makarem & et al., 1995).

باری، از آیات و نکات اشاره رفته و نیز دیگر بیانات رهبری، از جمله این فرمایش: «... بصیرت، عمومی است؛ در نظام اسلامی این جوری است؛ در نظام اسلامی یکایک شماها باید ببینید، بیندیشید، فکر کنید، بشناسید، تشخیص بدهید و عمل کنید؛ احساس تکلیف بکنید و مراقب باشید که در محاسبات فکری شما، دشمن تأثیر نگذارد. حالا از آنچه در این نکته‌ی اخیر عرض کردیم چند نتیجه به دست می‌آید: نتیجه‌ی اول اینکه به دشمن نباید اعتماد کرد؛ خوش‌بینی ساده‌لوحانه نباید وجود داشته باشد. دوم اینکه از حرکات دشمن نباید چشم برداشت؛ باید دائم مراقب حرکات دشمن بود... سوم اینکه، دشمن را حقیر و ناتوان نباید شمرد؛... خودمان را آماده کنیم برای دفاع از خود، در مقابل دشمن متجاوز.» (بیانات در مراسم دانش‌آموختگی دانشجویان دانشگاه‌های افسری ارتش. ۱۳۹۸ / ۰۸ / ۰۸)

به نظر می‌آید اهمیت ویژه‌ی بصیرت و اهتمام بسیار رهبری به خاطر رهاوردهای تعیین‌کننده بصیرت از جمله «روشن‌بینی و فراست واقعی» است و در این خصوص از آیات (ذاریات/ ۲۰)؛ «هوشیاری» (حجر/ ۷۵)؛ «پندپذیری» (انعام/ ۵۰، رعد/ ۱۶، فاطر/ ۱۹، غافر/ ۵۸) و «عبرت

آموزی» (آل عمران/۱۳ و نور/۴۴) می‌توان بهره گرفت. و مبتنی بر این بیان و بنیان و نقش آفرینی با نگاه راهبردی و کاربردی امام خامنه‌ای به مسئله توجه داده و در بیانی خطاب به رئیس سازمان عقیدتی سیاسی ارتش می‌فرمایند: «ارتقای هوشیاری و بصیرت دینی و انقلابی آحاد ارتش جمهوری اسلامی ایران و خانواده آنان... مورد انتظار است» (حکم انتصاب رئیس سازمان عقیدتی سیاسی، عباس محمدحسینی ۱۳۹۶/۰۴/۱۱)

۵- وظیفه‌شناسی

دومین شاخص ارتش انقلابی در بُعد بینشی، وظیفه‌شناسی است. با توجه به این‌که وظیفه با نگاه دینی همان تکالیف مشخصی است که انجام یا ترک آنها از سوی شارع مقدس، قانون‌گذار یا عرف جامعه بر عهده کسی یا جمعی نهاده است. با نگاه اعتقادی وظیفه‌شناسی بیانگر ملتزم بودن به بایدها و امرها و نبایدها و نهی‌ها است و در این خصوص از آیات فراوان قرآنی و فرمایشات متعدد رهبری می‌توان بهره گرفت. از باب نمونه رهبری در خطاب به نخبگان مبتنی بر آموزه‌های قرآنی می‌فرمایند: «وظیفه‌ی الهی و وظیفه‌ی وجدانی را فراموش نکنید؛ هرچه می‌توانید تلاش کنید. و تلاشتان نافع خواهد بود؛ یعنی شما می‌توانید مسیر کشور را اگر چنانچه غلط است، برگردانید به مسیر درست؛ آنجایی که اشکال دارد، آنجاها را می‌توانید برگردانید. خوشبختانه جهت‌گیری در کشور جهت‌گیری درستی است؛ البته اشکالات در گوشه‌وکنار فراوان وجود دارد اما جهت‌گیری درست است؛ [لذا] می‌توانید اشکالات را برطرف کنید؛ می‌توانید کمک کنید که جهت‌گیری‌ها خراب نشود، عوض نشود، دچار انحراف نشود. این کاری است که شما جوانها - جوانهای دانشمند و عالم- می‌توانید بکنید. از این فرصت استفاده کنید، بدانید که ان‌شاءالله خدای متعال به شما کمک خواهد کرد «وَ الَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا» (عنکبوت/۶۹) در راه خدا وقتی مجاهدت میکنید، خدای متعال خودش شما را هدایت می‌کند. «وَ مَنْ يُؤْمِن بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ» (تغابن/۱۱) خدا دل‌های شما را هدایت می‌کند به آن کاری که باید انجام بدهید. نیت‌هایتان را نیت‌های احساس وظیفه و انجام وظیفه و نیت‌های خدایی... و من مطمئنم شماها در ده‌ها سال آینده... یک ایران بمراتب بهتر، پیشرفته‌تر، منظم‌تر و مرتب‌تر از امروز را در مقابل خودتان خواهید داشت و ان‌شاءالله آن را اداره خواهید کرد.» (بیانات در دیدار نخبگان جوان علمی. ۱۳۹۶/۰۷/۲۶)

از این فرمایشات به دست می‌آید که وظیفه‌شناسی، پیش‌نیاز عمل به وظیفه است. و نباید بی تفاوت نسبت به وظیفه‌شناسی بود چون بی تفاوتی، زبان‌های بشمار فردی و اجتماعی را در پی دارد. به همین دلیل وظیفه‌شناسی از شاخص‌های انقلابی بودن و انقلابی‌گری به شمار آمده است.

به دلیل اهمیت یاد شده است که امام خامنه‌ای (مدظله العالی) در خطاب به نیروهای ارتشی می‌فرمایند: «نگاه کنید ببینید طبیعت این سرزمین، طبیعت این ارتش، طبیعت کاری که بر دوش شماست و وظیفه‌ای که از شما منتظر است، چیست؟ بر طبق آن، سازماندهی‌ها و کارهای خودتان را انجام دهید.» (بیانات در دیدار فرماندهان و دانشجویان «نیروی زمینی ارتش» ۱۳۷۲/۰۷/۲۸) و در فرمایش دیگر رهبری نیروهای وزارت دفاع را وجهه نظر قرار داده و فرموده است: «ارتش، محبوب مردم و ماست. من ارتش را از صمیم قلب دوست می‌دارم؛ چون آن را تجربه کرده‌ام و توانایی‌های او را دیده‌ام. آنجا که از او توقعی می‌رود و باید خودش را نشان دهد، فداکاری می‌کند و وظیفه‌اش را انجام می‌دهد.» (بیانات در دیدار مراسم بیعت نماینده‌ی امام در ارتش، وزیر دفاع، فرماندهان و پرسنل منتخب نیروهای سه‌گانه و وزارت دفاع. ۱۳۶۸/۳)

وظیفه‌شناسی دارای ملاک‌های قرآنی متعددی است و در حقیقت تمام آیات هشدار آمیز قرآن نظیر هشدار درباره بی توجهی به جهاد رهایی بخش (نساء/۷۵)، به کوچ برای تفقه در دین (توبه/۱۲۳)، به انفاق در راه خدا (حدید/۱۰)، به انحراف از راه راست (تکویر/۲۶) یا

آیات عبرت انگیز مانند (یوسف/۱۱) و نیز آیات سؤالی اعم از سؤال‌های انکاری و غیر انکاری مانند (مومنون/۸۳، تا ۸۹ و قصص/۷۲) و آیات تمثیلی نظیر (نور/۳۹ و ۴۰)، همه و همه با هدف تقویت روحیه وظیفه شناسی نازل شده‌اند.

باری، با عنایت به فرمایشات رهبری که به پاره‌ای از مستندات قرآنی اشاره رفت، روشن شد که وظیفه شناسی، هم پیش نیاز سازماندهی مطلوب در ارتش است و هم عامل محبوبیت و هم شاخص برجسته‌ی بینشی ارتش تراز انقلابی است. شایان توجه این‌که وظیفه شناسی یک شاخص بسیارمهم و پر دامنه است و در حوزه‌های درک موقعیت‌ها و اقتضات، شناخت درست جایگاه‌ها و تکالیف و لحظه‌ها و شیوه‌های رعایت مسئولیت در عرصه‌های اجتماعی و تقوای فردی و شغلی، کارمحوه، سرزمین و ارتش قابل طرح و تبیین است که مجال پرداختن جداگانه نیست و این امور از آیات و بیانات وجهه‌ی نظر قرار گرفته به دست می‌آیند.

۶- دشمن شناسی

سومین شاخص ارتش انقلابی در بُعد بینشی، دشمن شناسی است. این‌که «دشمن کیست؟» و «چه شیوه‌هایی دارد؟» و «ملاک‌های دشمنی چیست؟» طرح و تبیین آنها مجال جداگانه می‌طلبد، از این‌رو در کلی‌ترین شکل می‌توان گفت: دشمنی در مقابل دوستی و محبت قرار دارد و در اصل به معنای بی‌زاری، نفرت، عداوت، کراهت و خصومت است. (عمید، فرهنگ فارسی، ج ۲، ص ۱۵۳۸) و اهل خرد خوب و بطور مبرهن می‌دانند که بدون شناخت دشمن، امکان مقابله با آن ممکن نیست.

مطالعات حاکی از آن است که اگر دشمن شناسی نباشد از یک سو ممکن است توسط دشمن دوست نما غافلگیر شده و ضربه جبران‌ناپذیری را دریافت کنیم و از سوی دیگر حتی ممکن است به اشتباه دوست را به جای دشمن مورد حمله قرار داده که این نیز به جای خود بسیار خسارت‌بار است. بنابر این باید دشمن را به درستی شناخت تا بتوان او را از میان برد یا دست کم از حریم خود وادار به عقب نشینی نمود.

با عنایت به نقش تعیین کننده‌ی شاخص دشمن شناسی امام خامنه‌ای (مدظله العالی) در خصوص لزوم شناخت دشمن و چگونگی شناخت درست آن می‌فرمایند: «شناخت درست از دشمن داشته باشیم. دشمن یک جبهه است؛ دشمن یک فرد که نیست، یک دولت خاص که نیست، یک جبهه است؛ ما باید این جبهه را بشناسیم و ببینیم چه کسی وابسته‌ی به این جبهه است و از کجا این جبهه، جوری حرکت می‌کند که می‌تواند ما را نسبت به خودش مشتبه کند. جبهه‌ی دشمن را بشناسیم، شیوه‌های دشمنی را هم بشناسیم؛ بدانیم [دشمن] چه جوری دشمنی می‌کند.» (بیانات در دیدار رئیس و اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۹۵/۰۳/۰۶)

بی‌گمان این گفتارهای مبناها و ریشه‌های قرآنی دارند و در قرآن کریم به ملاک‌های دشمن شناسی توجه داده شده و بجاست که یک بار دیگر پرسش این‌که «دشمن کیست؟» را مطرح و از زبان قرآن به جواب‌های اشاره کنیم که در بیانات رهبری محور قرار گرفته‌اند.

قرآن کریم می‌فرماید: دشمن بدخواه است با آن بیان که اگر به شما خوشی رسد آنان را بد حال می‌کند و اگر به شما گزند رسد بدان شاد می‌شوند «إِنْ تَمَسَسَكُمْ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِنْ تُصِيبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا» (آل عمران/ ۱۲۰)؛ از هیچ نابکاری در حق شما کوتاهی نمی‌ورزند. آرزو دارند که در رنج بیفتید. دشمنی در لحن و گفتار بغض آلودشان آشکار است و آنچه در سینه‌ها نهان می‌دارد، بزرگ‌تر است. «...قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ» (آل عمران/ ۱۱۸). و همچنین ملاک‌های دو چهره‌ای (نساء/ ۸۱ و ۸۲ و منافقون آیه ۴)؛ به دنبال بدعت‌گذاری بدون (بقره/ ۱۶۸ و ۱۶۹) و تلاش به ترویج فحشا، منکرات و زشتی‌ها (بقره/ ۲۰۴ و ۲۰۵) و نیز دامن زدن به انواع فسادها (شعراء/ ۱۵۲)؛ و به دنبال نسل کشی بودن (توبه/ ۸۹، بقره/ ۲۰۴ و ۲۰۵) از دیگر معیارهای است که در قرآن بیان شده و در فرمایشات اشاره رفته رهبری توجه داده شده است.

و اما در باره‌ی شیوه‌های دشمنی دشمن از آیاتی به این می‌رسیم که آزار و اذیت رساندن، تحقیر و توهین به مردم در هنگام سلطه و چیرگی (ممتحنه/۲) و نیز تعدی و تجاوز به حقوق مردم (مانده / ۲) و جدال و درگیری کلامی (زخرف / ۵۷ و ۵۸) و اهتمام به فریبکاری و نیرنگ (اعراف / ۲۲ و طه / ۱۱۷ تا ۱۲۱) «مکر و حيله» (یوسف / ۵) و ایجاد جنگ ویرانگر (آل عمران / ۱۰۳) از شیوه‌های برجسته‌ی است که قرآن کریم بدان‌ها توجه داده و در فرمایشات متعدد امام خامنه‌ای نیز این امور به وضوح یافت می‌شود. از باب نمونه آن رهبر حکیم و فرزانه با تأکید و تصریح توجه می‌دهند که در برهه کنونی و در راستای شناخت درست دشمن ایران اسلامی باید به این حقیقت واقف بود. دشمن هرگز از دشمنی و ضربه زدن به ملت ایران که این انقلاب را رقم زدند دست بردار نخواهند بود و به صورت مشخص می‌فرمایند: «دشمن یعنی آنکه از انقلاب آسیب دیده آن‌هایی که یک حکومت دست نشانده مطیعی در این منطقه بسیار حساس داشتند که مطیع آنها بود و همه چیزش در اختیار آنها بود، هم سیاستش، هم اقتصادش؟، هم درآمدش. آنها این را از دست دادند و متضرر شدند. حالا در رأس آنها آمریکاست.» (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران؛ ۱۳۹۶/۱۱/۱۹)

و از سویی دیگر با توجه به تغییر در روش‌های دشمنی و حمله‌های ترکیبی به مرزهای فیزیکی و مرزهای فکری از اندیشه‌ی قرآنی رهبری به این می‌رسیم که بایست با هوشیاری تمام، مراقب هر نوع حمله، ضربه و حمله دشمن بود و با صراحت در خطاب به ارتش می‌فرمایند: «مواظب دشمن باشید. خصوصیت ارتش این است که مراقب دشمن است؛ چون از مرزها همیشه حراست می‌کند. پس، مراقب دشمن بودن، خصوصیتی است که برای ارتش ناآشنا نیست. ارتشیان عزیز! مراقب دشمن باشید؛ نه فقط دشمنی که از مرز حمله می‌کند، بلکه دشمنی که به مرزهای درون وجود ما حمله می‌کند؛ اراده‌ی ما را تضعیف می‌کند، ایمان ما را تضعیف می‌کند، عزم قاطع ما را بر کار کردن تضعیف می‌کند، عمل ما را از خلوص و صفا خالی می‌کند. دشمن حقیقی این است.» (بیانات در دیدار جمعی از پرسنل ارتش جمهوری اسلامی ایران به مناسبت روز ارتش. ۱۳۷۸ / ۰۱ / ۲۵) بی‌تردید از این آیات و فرمایشات قرآنی رهبری به خوبی شاخص دشمن‌شناسی و نقش مؤثر آن در ارتش انقلابی با بنیان‌های ایمانی، هدف مقدس، داشتن طرح و برنامه‌های آینده نگرانه به دست می‌آید.

۷- موقعیت‌شناسی

چهارمین شاخص ارتش انقلابی در بُعد بینشی، موقعیت و اقتضات شناسی و به عبارت دیگر عمل به هنگام فراهم بودن شرایط است. بی‌گمان با شناخت اقتضات و اقدام به هنگام، می‌توان با کمترین هزینه در مقابله با دشمن به بیشترین دستاورد رسید. به همین سبب امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) ارتش را به این مهم توجه جدی داده و می‌فرمایند: «تصمیم‌گیری‌های به‌موقع و بزرگ، گاهی در سرنوشت یک مجموعه و یک فرد و یک ملت، تأثیرات تعیین‌کننده‌ای می‌گذارد؛ مثل تصمیم‌گیری آن روز تعدادی از پرسنل نیروی هوایی برای آن کار شجاعانه، که در طول تاریخ نیروی هوایی تا امروز استمرار یافته است و بعد از این هم إن شاء الله برای همیشه استمرار خواهد یافت.» (بیانات در دیدار با فرمانده و جمعی از پرسنل نیروی هوایی ارتش ۱۳۷۵ / ۱۱ / ۱۸)

رهبری در فرمایش دیگر در باب اهمیت موقعیت و زمان‌شناسی و حضور به هنگام ارتش در میدان‌های خدمت بیانات ارجگذارانه ابراز نموده و یک نمونه‌ی آن در باب ورود ارتش به میدان خدمت در سیل گلستان و حضور آن قبل از ستاد بحران است و می‌فرمایند پیش از آن که پای ستاد بحران به آنجا برسد، ارتش آنجا حضور داشت و «حُصُونُ الرَّعِيَةِ» یعنی اینها و این‌ها همان موقعیت و لحظه‌شناسی‌های بایسته است (ر.ک: بیانات در دیدار فرماندهی کل ارتش و جمعی از فرماندهان نیروی زمینی ۱۳۹۸/۱/۲۸).

بی‌گمان در این خصوص از دیگر گفتارهای رهبری نیز می‌توان بهره گرفت، از جمله می‌فرمایند: «... امروز بار دیگر قدرت‌های استکباری همان ابزار قدیمی یعنی "اختلاف بیان‌داز و حکومت کن" را به کار گرفته‌اند، بنابراین دولت‌ها و ملت‌های اسلامی به‌ویژه نخبگان سیاسی و فرهنگی و روشنفکران و علمای دین باید حقیقت و واقعیت را برای مسلمانان تبیین کنند... همواره باید معیار مسلمانان، موقعیت و

جایگاه دشمن آشکار باشد...» (دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی با رهبر انقلاب. ۲۹ / ۰۵ / ۱۳۹۱) و گفتارهای رهبری در این خصوص فراوان است ولی با توجه عدم ظرفیت مقاله‌ی علمی مجالی جز مستندسازی قرآنی نیست.

مطالعات نشان می‌دهد برای مستندسازی بیانات اشاره رفته از رهبری در خصوص این شاخص فراوان است؛ با این وجود به نظر

می‌آید از بنیادی‌ترین آیات مرتبط با بی‌هنگام ایمان آوردن فرعون و بی‌فایده بودن آن

«...إِذَا أَدْرَكَهُ الْعُرْقُوقُ قَالَ آمَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ وَ أَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ، أَلآنَ وَ قَدْ عَصَيْتَ قَبْلَ وَ كُنْتَ مِنَ

الْمُفْسِدِينَ...» (یونس / ۹۰-۹۱) به نظر می‌آید پیام محوری این آیات آن است که هرچیزی موقعیتی دارد که آن گذشت توجه و باورمندشدن بدان بی‌فایده و بی‌تأثیر در ایجاد تحول بایسته است (Allameh Tabatabai, 1996).

و همچنین آیاتی که بیانگر پشیمانی هنگام مرگ را بی‌فایده و بی‌حاصل معرفی کرده‌اند و از آن جمله این آیات است: «رَبَّنَا أَخْرِجْنَا

مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ، قَالَ أَحْسَبُ فِيهَا وَ لَا تَكَلِّمُونِ» (مؤمنون، ۱۰۷-۱۰۸) در این آیات با صراحت آمده انسان‌های که از لحظه‌های زندگی

و موقعیت‌ها و فرصت‌ها خوب استفاده نکردند پس از فرصت سوزی و رفتن به جایگاه ناپسند می‌گویند پروردگارا، ما را از اینجا بیرون بر و

خداوند در جواب می‌فرماید: بروید در آن موقعیت ناخوشایند جهنمی گم شوید و با من سخن مگویید یعنی درخواست غیر منطقی و بی‌فایده

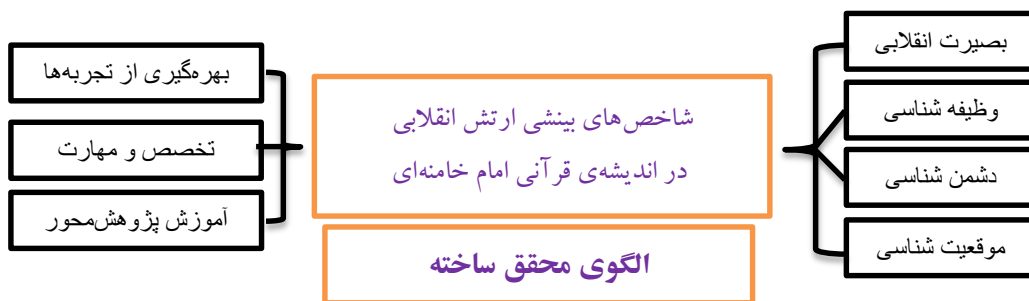
است (Al-Zuhaili, 2002) و همچنین دیگرآیاتی می‌رسانند پشیمانی بعد از مرگ هیچ سودی ندارد چون بی‌هنگام است (شوری/۴۴) و

پشیمانی و ایمان بعد از مشاهده عذاب در دنیا نیز سودی به حال صاحبش ندارد (غافر/۸۵) از مستندات قرآنی بیانات رهبری در خصوص این

شاخص است و در ادامه الگوی نهایی ارائه شده است.

شکل ۱

الگوی نهایی پژوهش

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

یافته‌ها نشان می‌دهد ارتش جمهوری اسلامی ایران به سبب تأثیرپذیری از گفتمان انقلاب اسلامی تغییر رویکرد داده و بر اساس

مبانی قرآنی و منظومه‌ی فکری امامین انقلاب، کاملاً با ارتش پیش از انقلاب؛ تفاوت ماهوی پیدا کرده است. این پژوهش درصدد کشف و

استخراج شاخص‌های بینشی ارتش انقلابی از منظر امام خامنه‌ای (مد ظله العالی) بود و ره‌آورها و نتایجی زیادی به دست آمد که مهم‌ترین‌ها

امور ذیل است.

در حوزه‌ی بینشی با تحلیل بیانات و منویات قرآنی رهبری، به دست آمد که پایه‌ای و محوری‌ترین شاخص‌های که ارتش انقلابی

بایست از آن‌ها برخوردار باشد؛ بهره‌مندی از دانش تخصصی، مجهز بودن به دستاوردهای روزآمد و کارآمد و توانایی‌های علمی فناورانه و نیز

اهتمام جدی به آموزش پژوهش‌محور بر بنا و بنیان بصیرت دینی و انقلابی، مسئولیت‌پذیری و وظیفه‌شناسی، دشمن‌شناسی هوشمندانه، زمان

و شرایط و موقعیت‌شناسی جامع‌نگرانه است. ره‌آوردها حاکی از آن است که در دل شاخص‌های استخراج‌شده از منظومه‌ی اندیشه‌ی قرآنی امام خامنه‌ای (مد ظله العالی) گونه‌ها و زیرشاخه‌های قابل‌طرح و تبیین است که به اقتضای پژوهش و بامنظور دستیابی به اهداف تعیین‌شده در بدنه‌ی مقاله به واکای گرفته شده‌اند و بایست به این اهتمام داشت که پژوهشگران مدعی آن نیستند که شاخص‌های احصا شده حاصل کاراستقرای تام و حصر عقلی است! نه بلکه دستاورد پژوهش در سطح مقاله آن شد که به نظر می‌آید در ذیل ملاک‌های استخراج‌شده و مناط‌های قطعی و احتمالی اشاره رفته، جامع‌تر و کامل‌تر می‌توان اندیشه‌ی قرآنی امام خامنه‌ای (مد ظله العالی) را در خصوص شاخص‌های ارتش انقلابی از حیث بینشی تبیین و عرضه کرد. باری، شالوده‌ی یافته‌ها این است که اگر در حوزه موضوع شاخص‌های مذکور در ارتش بر مبنای ریشه و خواستگاه قرآنی، مبنا و مناط قرار گیرند به نظر می‌رسد به معنای دقیق کلمه معیارها و پارامترهای اصلی و بنیادی ارتش انقلابی محور قرار گرفته و مبتنی بر نظام ولایی تمامی طرح‌ها و برنامه‌ها با میزان رعایت جامع‌نگرانه شاخص‌های ارتش انقلابی در حوزه مسئله لحاظ و سنجیده و دستورالعمل‌ها بر اساس چشم‌انداز و اهداف اجرا و آرمان‌ها نهادینه و محقق می‌گردد. در پایان بر پایه‌ی مطالعات و اطلاعات حاصل شده پژوهش در سطح مقاله و فراتر از آن در عرصه‌ی ملاک‌های کنشی و شاخص‌های گرایشی ارتش انقلابی پیشنهاد می‌شود.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازن اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازن و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

شفافیت داده‌ها

داده‌ها و مآخذ پژوهش حاضر در صورت درخواست از نویسنده مسئول و ضمن رعایت اصول کپی رایت ارسال خواهد شد.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

References

- Al-Zuhaili, W. (2002). *Tafsir al-Waseet*. Dar al-Fikr.
- Allameh Tabatabai, M. H. (1996). *Al-Mizan Fi Tafsir al-Quran*. Seminary Teachers Society.
- Boroujerdi, S. M. I. (1987). *Jame' al-Tafsir*. Sadr Publications.
- Ibn Ashour, M. *Tafsir al-Tahrir wa al-Tanwir*. n.p.
- Jamshidian Hadi, B. M. R., & Rostami, M. (2020). Strategic Plan of Revolutionary Discourse from the Perspective of Imam Khamenei (May His Shadow Last). *National Security Scientific Quarterly*, 10(35), 205-230.
- Javadi Amoli, A. (2009). *Rights and Duties in Islam*. Isra Foundation.
- Jorjani, H. (1998). *Jala' al-Azhan*. University of Tehran.
- Khalatbari, F. (1992). *Collection of Monetary, Banking, and International Concepts*.

- Kheiliyan Ashkezari, M. J., & et al. (2014). *Criteria for Human Progress from the Islamic Perspective*. Imam Khomeini Educational and Research Institute.
- Kulayni, M. b. Y. q. (2027). *Al-Kafi*. Dar al-Kutub al-Islamiyyah.
- Makarem, S., & et al. (1995). *Tafsir Nimuneh*. Dar al-Kutub al-Islamiyyah.
- Manoochehr, F. *Dictionary of Economic Sciences*. Mowarid Publications.
- Moein, M. (2006). *Moein Dictionary*. Amir Kabir Publications.
- Tabarsi, F. (1993). *Majma' al-Bayan Fi Tafsir al-Quran*. Nasser Khosrow Publications.